

## บทที่ 2

### แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวทางการลงโทษของผู้ทำกรขอทาน และผู้แสวงหาประโยชน์จากขอทาน

คนขอทานมีมาตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งเกิดขึ้นทางสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับเป็นปัญหาที่รบกวนใจจากอำนาจของรัฐอยู่ แม้ถึงว่าปัญหาที่มีอยู่ยากที่รัฐจะแก้ไขให้หมดสิ้นไปจากสังคมได้ อันเนื่องจากรูปแบบการขอทานและพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์จากคนขอทาน ซึ่งมีความสลับซับซ้อน เป็นไปตามยุคสมัย ยิ่งสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร การคมนาคมและด้านเศรษฐกิจ ทำให้รูปแบบต่าง ๆ ของการกระทำของคนขอทานเอง หรือกลุ่มบุคคลที่คอยแสวงหาประโยชน์จากคนขอทานก็เปลี่ยนรูปแบบไปโดยอาศัยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีด้านการสื่อสารการคมนาคม และเศรษฐกิจทางด้านสังคมนั้นเป็นเครื่องในการที่ จำแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งตัวบุคคล และกลุ่มบุคคลโดยมีการสังการ การให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ และการส่งเสริมสนับสนุน อำนาจความสะดวก เป็นรูปแบบขององค์กรที่มีผู้มีอิทธิพลคอยอยู่เบื้องหลังหรือที่เรียกว่า “ขบวนการธุรกิจขอทาน” โดยมีเป้าหมายในการแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น มีการนำเด็ก ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ อาจได้มาซึ่งการซื้อขาย เช่า ล่อลวง บังคับ ชูเชิญ ให้มาทำอาชีพเป็นขอทานโดยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสงสารต่อผู้คนที่สัญจรไปมา และได้รับสิ่งตอบแทน คือ เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่น พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่จะสร้างความเสียหายต่อประเทศชาติและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมและความมั่นคงของประเทศตลอด ถึงเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างมาก ปัจจุบันคนขอทานจึงสามารถพบเห็นได้ทั่วไป และกำลังเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว และรูปแบบการขอทานที่กระทำเป็นขบวนการที่ซับซ้อนขึ้นยากแก่การควบคุมป้องกัน การขอทานเป็นปัญหาทางสังคมชนิดหนึ่งที่เป็นต้นเหตุของปัญหาอื่น ๆ ในสังคม และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมได้ จึงสมควรจะได้รับการพิจารณาให้ความสำคัญ และแก้ไขเยียวยาอย่างจริงจัง ปัจจุบันจำนวนขอทานมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และประชาชนเกิดความกลัวว่าขอทานมีแนวโน้มจะก่ออาชญากรรมขึ้นในอนาคต จึงต้องมีการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการแก้ไขปัญหาขอทาน

## 2.1 ความหมายของขอตานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอตาน

### 2.1.1 ความหมายของขอตาน

ก่อนจะศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของขอตานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอตาน จำเป็นจะต้องทราบความหมายของ ขอตาน และผู้แสวงหาประโยชน์จากขอตานก่อน

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้คำนิยามของ ขอตาน ไว้ 2 ประการ คือ หากเป็นคำกริยา ขอตาน หมายความว่า ขอเงินหรือสิ่งของเลี้ยงชีวิต, หากินทางขอสิ่งๆ ที่ผู้อื่นให้ หากเป็นคำนาม จะเรียกบุคคลที่หาเลี้ยงชีพอย่างนั้นว่า ขอตาน<sup>1</sup>

การขอตานนั้น หมายถึง การเที่ยวขอเงินหรือสิ่งของจากบุคคลอื่น การขอตานที่ผิดกฎหมายนั้น หมายความว่าเฉพาะการที่สังคมรังเกียจเท่านั้น<sup>2</sup>

ลักษณะการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการขอตาน

ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พุทธศักราช 2484 มาตรา 6 วรรคสอง บัญญัติว่า “การขอทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้ทำงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินอื่นใดตอบแทน และมีใช่เป็นการขอกัน ในฐานะญาติมิตรนั้น ให้ถือว่าเป็นการขอตาน”

ขอตานที่พบเห็นในสังคมโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ประเภท<sup>3</sup>

1) ขอตานชั่วคราว เป็นขอตานประเภทที่ต้องการหารายได้ในช่วงที่ขาดแคลนหรือในช่วงที่ไม่มีงานทำ เช่น การขอตานของเกษตรกรในช่วงฤดูแล้ง เว้นจากการเก็บเกี่ยว เมื่อพ้นช่วงดังกล่าวก็จะกลับไปประกอบอาชีพเพาะปลูกตามเดิม

2) ขอตานอาชีพ เป็นขอตานที่หาเลี้ยงชีพด้วยการขอตานอย่างเดียว โดยอาจใช้สภาพความบกพร่องของร่างกาย ความพิการ ความชราภาพ เพื่อสร้างความเวทนาเรียกร้องความเห็นใจจากผู้อื่นเพื่อที่จะหยิบยื่นเงินหรือสิ่งของอื่นให้

3) ขอตานในเชิงธุรกิจ หรือขอตานโดยอิทธิพลของขบวนการขอตาน เป็นการพัฒนารูปแบบการขอตานอาชีพ มาเป็นขบวนการขอตาน โดยมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง และจัดให้มีการขอตาน วิธีการส่วนใหญ่จะกระทำโดยมีนายหน้าออกตระเวนหาคนพิการ

<sup>1</sup> พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. *ขอตาน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.royin.go.th/dictionary/> .[2563, 1 เมษายน].

<sup>2</sup> โกศล วงศ์สวรรค์, สติติ วงศ์สวรรค์, และสุธิลา ตูลยะเสถียร. (ม.ป.ป). *ปัญหาสังคม*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น หน้า 169.

<sup>3</sup> ปฐมวดี ปัทมโรจน์. (2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเป็นขอตาน*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 25-26.

ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลเด็ก หรือแม่ลูกอ่อนตามแหล่งเสื่อมโทรมที่มีสภาพความเป็นอยู่ไม่ดี ด้วยวิธีการชักชวน โน้มน้าว ช่มชู้ บังคับ หรือลักพา บุคคลเหล่านั้นให้เข้าสู่กระบวนการขอทาน และจะนำตัวบุคคลเหล่านั้นไปปล่อยตามสถานที่ชุมชนต่าง ๆ โดยอาจจะมีการให้ข้าวให้น้ำ บ้าง และมารับตัวกลับไปที่พักร่วมกับขอทานคนอื่น ส่วนเงินที่ขอทานมาได้ ขบวนการจะเป็นผู้เก็บโดยอาจแบ่งให้ขอทานบางส่วนหรือเก็บไว้เองทั้งหมดปัจจุบัน คนขอทานสามารถพบเห็นได้ทั่วไปไม่ว่าในสังคมหรือประเทศใด ในประเทศไทยนั้น สมัยก่อนขอทานมีจำนวนไม่มาก ขอทานเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม ประกอบกับการเพิ่มจำนวนของประชากรทำให้เกิดการแย่งงาน และประชาชนผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถหางานทำได้เลือกที่จะหันไปกระทำการขอทาน โดยมองว่าเป็นวิธีการหาเงินที่ง่าย ไม่ต้องใช้กำลัง หรือลงทุนมาก และในบางราย บางสถานที่สามารถหารายได้เป็นจำนวนมาก จนในปัจจุบัน ได้มีกลุ่มผู้แสวงหาประโยชน์นำบุคคลไม่ว่าจะโดยการบังคับชักจูง หรือโดยสมัครใจ มาเป็นขอทาน โดยตนเองได้รับเงินผลประโยชน์จากการขอทานของผู้อื่น<sup>4</sup> ประเภทการขอทานโดยแก๊งค์อิทธิพลของขบวนการธุรกิจขอทานในปัจจุบันได้พัฒนารูปแบบจากในอดีตมาเป็นการขอทานโดยมีการพัฒนามาจากประเภทการขอทานอาชีพมาเป็นแบบขบวนการธุรกิจ โดยขบวนการการขอทานซึ่งมีผู้ที่อยู่เบื้องหลังเป็นผู้จัดการในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน มีเครื่องปัจจัยสี่ในการบริการ มีการจัดหาที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มียานพาหนะรถรับส่งบริการนำคนไปอยู่ประจำตามจุดต่างๆ ในย่านชุมชน เศรษฐกิจ มีการป้องกันภัยอันตรายความปลอดภัย รูปแบบต่าง ๆ ทั้งหมดอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาการดำเนินงานในรูปแบบของขบวนการธุรกิจขอทาน ซึ่งมีทั้งคนขอทานที่เป็นคนสัญชาติไทยและคนต่างด้าวที่ตั้งใจเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพื่อที่จะเข้าขอทานเป็นอาชีพและมีนายหน้าคอยอำนวยความสะดวกทุกขั้นตอน ในส่วนนี้มีทั้งคนที่สมัครใจมาเอง และไม่สมัครใจมาเอง ทั้งนี้อาจมาโดยการล่อลวง บังคับ ช่มชู้ หรือมีการซื้อขาย การเช่าเด็ก การขอทานประเภทนี้เรียกได้ว่าได้สร้างปัญหาให้กับประเทศไทยและกระทบไปถึงระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างยิ่ง<sup>5</sup> เนื่องจากในภาวะสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่ว่าจะอยู่มุมไหนของโลก สามารถติดต่อสื่อสารและรับรู้เหตุการณ์

<sup>4</sup> นาวิก ตะนะที. (2557). *ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484: ศึกษากรณีกระบวนการสงเคราะห์คนขอทาน*. การค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. หน้า 9-10.

<sup>5</sup> อุ่นเรือน จุลกะเสียร. (2553). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 46.

ในเวลาทีรวดเร็ว โดยเฉพาะพฤติกรรมกระทำของมนุษย์ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมใน  
ทุกมุมโลก เช่น คนขอทานไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดในโลกนี้หรือแม้แต่ในประเทศไทยเอง การ  
ขอทานนับวันยังมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายฉบับเดิมและกฎหมายฉบับใหม่ที่แก้ไข จะเห็นได้ว่า  
พระราชบัญญัติควบคุมขอทาน พ.ศ.2559 มิได้ระบุว่า การขอทานต้องเป็นการขอทรัพย์สินของผู้อื่น  
โดยมิได้ทำงานใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งใดตอบแทน ดังที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ  
ควบคุมขอทาน พ.ศ.2548 มาตรา 6 วรรคสอง ดังนั้น กรณีปัญหาที่เคยพิจารณาว่าหากมีการขอเงิน  
หรือทรัพย์สิน โดยให้ของเล็กๆ น้อยๆ ตอบแทน จึงอาจเข้าข่ายการขอทานตามกฎหมายใหม่ได้  
นอกจากนี้ยังมีการประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการควบคุมขอทาน ว่าด้วยการจำแนกลักษณะผู้ทำ  
การขอทานกับผู้แสดงความสามารถ พ.ศ.2559 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2559 ซึ่งให้คำจำกัดความและ  
ลักษณะของการขอทานไว้ ดังนี้

ข้อ 3 บัญญัติว่า “การขอทานด้วยการกระทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสาร” หมายความว่า  
การกระทำเพื่อผู้อื่น เกิดความสงสารไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้นั้นมอบเงิน  
หรือทรัพย์สินแก่ตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวมิได้เป็นการแสดงความสามารถ การขอกันฉันทิมิตร  
หรือเป็นการเรียไร ตามกฎหมายว่าด้วยการเรียไร

“การแสดงความสามารถ หมายความว่า การกระทำใดที่ผู้ได้รับการจัดแจงให้เป็นผู้  
แสดงความสามารถเพื่อแสดงแก่ผู้ชมหรือผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด ซึ่ง  
ทำให้ผู้ชม หรือผู้ฟังเกิดความพึงพอใจต่อการแสดงนั้น โดยส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้เป็นการ  
ตอบแทน”

การแสดงความสามารถของผู้แสดงความสามารถมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) การแสดงดนตรี การแสดงละคร การแสดงทางนาฏศิลป์ การแสดงงานศิลปะอื่นใด  
การแสดงกายกรรมมายากล กีฬา หรือการนำสัตว์มาแสดงความสามารถ

2) การร้องเพลงไม่ว่าจะมีหรือไม่มีดนตรีประกอบ

3) การแต่งกายหรือตกแต่งร่างกายอันเป็นศิลปะเพื่อแสดงแก่ผู้ชม

ข้อ 4 บัญญัติว่า “การกระทำที่เป็นการขอทาน”

1) การขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อเลี้ยงชีพ

2) การขอทานด้วยการกระทำเพื่อผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือ  
ทรัพย์สินให้”

ข้อ 5 บัญญัติว่า “การกระทำที่ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้เพื่อ  
การขอทาน ตามข้อ 4 (2) มีลักษณะ ดังนี้

- 1) แสดงให้ผู้อื่นเห็นถึงความพิการ ความเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง
- 2) สร้างทำเป็นคนพิการ คนเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง
- 3) นำเด็ก สตรีมีครรภ์ คนชรา คนพิการ คนเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้
- 4) การใช้สัตว์ไม่ว่าจะเป็นปกติ พิการ เจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง เพื่อทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสาร โดยมีเจตนาใช้สัตว์นั้นเป็นเครื่องมือในการขอทาน

คำนิยามของคำว่า “ขอทาน” ตามคำจำกัดความของพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ขอทาน” ไว้ในมาตรา 13 ดังนี้

มาตรา 13 “ห้ามบุคคลใดทำการขอทานการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการขอทาน

- 1) การขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อเลี้ยงชีวิตไม่ว่าจะเป็นการขอด้วยวาจา ข้อความถึงการแสดงกิริยาอาการใด
- 2) การกระทำด้วยวิธีการใดให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้การแสดงความสามารถไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใดเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟังทางของเงินหรือทรัพย์สินกันฐานญาติมิตรหรือการเรียไรตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไรไม่ว่าจะเป็นการขอทานตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา 4 “การปฏิบัติอันเป็นกิจวัตรตามศาสนาไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้”

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทานพุทธศักราช 2559 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ซึ่งสามารถกำหนดคำนิยามและหลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะของการกระทำที่เป็นการขอทานได้ดังต่อไปนี้

- 1) การขอทานอันมีลักษณะเป็นการต่อทรัพย์สินของผู้อื่นโดยที่ตนเองไม่ได้ทำการงานแต่อย่างใดหรือให้ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทนเพื่อการเลี้ยงชีวิต
- 2) การขอทานด้วยการกระทำเพื่อให้บุคคลอื่นเกิดความสงสารและได้มอบเงินหรือทรัพย์สินอื่นให้ระบียบคณะกรรมการควบคุมการขอทานว่าด้วยการจำแนกลักษณะผู้ทำการขอทานกับผู้แสดงความสามารถพุทธศักราช 2559

ข้อ 5. การกระทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้เพื่อการขอทานมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) แสดงให้ผู้อื่นเห็นถึงความพิการ ความเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง
- 2) สร้างทำเป็นคนพิการ คนเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง

3) นำเด็กสตรีมีครรภ์ คนชรา คนพิการ คนเจ็บป่วย มีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้

4) การใช้สัตว์ไม่ว่าจะเป็นปกติ พิกัดเจ็บป่วยมีบาดแผล หรือเป็นโรคเรื้อรัง เพื่อทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสาร โดยมีเจตนาใช้สัตว์นั้นเป็นเครื่องมือในการขอทาน

และในข้อ 6 ของระเบียบคณะกรรมการควบคุมการขอทานว่าด้วยการจำแนกลักษณะผู้ทำการขอทานกับผู้แสดงความสามารถพุทธศักราช 2559

ตามบทบัญญัติข้างต้นนี้ลักษณะของการขอทานทั้งสองกรณีนั้น ต้องมิใช่เป็นการขอทานในฐานะที่เป็นญาติกัน และต้องมิใช่การขอซึ่งเป็นการปฏิบัติกันตามกิจของทางศาสนา

ดังนั้นตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ถือได้ว่าบุคคลดังต่อไปนี้ เป็นคนขอทาน ตามคำจำกัดความในเบื้องต้น กล่าวคือ

1) การที่มีบุคคลกำลังทำการขอทานอยู่โดยแสดงพฤติกรรมเป็นการขอเงินจากบุคคลอื่นหรือทรัพย์สินอื่นซึ่งมิใช่ญาติและมีใช้ในทางศาสนาตามสถานที่หรือชุมชนต่างๆ หรือสถานที่ใดๆ ไม่ว่าจะอยู่ประจำอยู่ ณ สถานที่แห่งนั้น หรือสับเปลี่ยนสถานที่ไปมาหรือโดยเร่ร่อนไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

2) บุคคลที่นำสัตว์ที่ปกติหรือไม่ปกติ เช่นมีบาดแผล เป็นโรคเรื้อรัง หรือบุคคล ที่เป็นหญิงตั้งครรภ์หรือผู้พิการ ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย เพื่อแสดงให้ผู้อื่นที่เห็นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินอื่นให้

### 2.1.2 ความหมายของ การแสวงหาประโยชน์จากขอทาน

การแสวงหาประโยชน์จากการขอทาน มิได้มีนัยกฎหมายหรือนักวิชาการให้คำอธิบาย และความเห็นไว้ จึงเทียบเคียงตามนัยของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้อธิบายความหมายดังนี้

“การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หมายถึง การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

การแสวงหาประโยชน์จากขอทาน ถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในรูปแบบหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีดังกล่าว สามารถรวบรวมความหมายของคำว่า “การแสวงหาประโยชน์จากขอทาน” ได้ดังต่อไปนี้

“การแสวงหาประโยชน์จากขอตาน หมายถึง การกระทำใดที่มีวัตถุประสงค์ในการหาประโยชน์จากตัวเงินที่เป็นรายได้จากการขอตานของบุคคลอื่น หรือการได้ผลประโยชน์ในรูปแบบส่วนแบ่งเงินรายได้หรือรับเงินจากบุคคลที่กระทำการขอตาน”

### 2.1.3 ประเภทของขอตาน

ปัจจุบันพระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2559 ได้มีการปรับแก้ไขประเภทขอตานแตกต่างไปจากกฎหมายฉบับเดิม โดยยังคงแบ่งประเภทขอตาน เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

#### 1) ขอตานที่เป็นบุคคลตามมาตรา 15

พระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2559 มาตรา 15 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 13 วรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้ซึ่งฝ่าฝืนนั้น ไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อทำการคัดกรอง และหากการคัดกรองพบว่าผู้ทำการขอตานเป็นเด็ก หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ คนพิการหรือทุพพลภาพ ที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายเฉพาะเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป”

กฎหมายเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น กรณีขอตานเป็นเด็ก จะอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(5) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใด ให้เด็กไปเป็นขอตาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอตานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก”

มาตรา 26 วรรคท้าย บัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น”

โดยบทกำหนดโทษของการฝ่าฝืนมาตรา 26 ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 78 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

#### 2) ขอตานที่เป็นบุคคลอื่น ซึ่งไม่มีลักษณะตามมาตรา 15

พระราชบัญญัติควบคุมการขอตาน พ.ศ. 2559 มาตรา 16 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏจากการคัดกรองว่าผู้ทำการขอตานไม่ใช่บุคคลตามมาตรา 15 แต่เป็นบุคคลซึ่งไม่สามารถประกอบอาชีพได้ไม่มีญาติมิตรอุปการะเลี้ยงดูและไม่มีทางเลี้ยงชีพอย่างอื่น หรืออยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้บุคคลดังกล่าวเข้ารับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม

พระราชบัญญัตินี้การเข้ารับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด”

จากบทบัญญัติข้างต้น หากคนขอทานไม่เข้าลักษณะตามมาตรา 15 และไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 16 พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2559 ไม่ได้กำหนดว่ามาตรการว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรกับขอทานนั้นต่อไป ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติควบคุมการขอทานพ.ศ.2484 มาตรา 8 บัญญัติไว้เพียงว่า หากไม่เข้าลักษณะตามมาตรา 7 แล้ว กฎหมายกำหนดมาตรการขั้นต่อไปว่าให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวขอทานนั้น ไปยังสำนักงานจัดหางานของรัฐบาล

#### 2.1.4 วิธีการที่ถือว่าการขอทาน

เฮอ์เบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ผู้เขียนหนังสือเรื่อง The limits of the Criminal Sanction หลักการที่ควรกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา มีหลัก 6 ประการดังต่อไปนี้<sup>6</sup>

- 1) การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น
- 2) ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่าง ๆ
- 3) การถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป
- 4) หากเป็นความผิดอาญาแล้ว จะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- 5) การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าวจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ
- 6) ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่น ๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาจากหลักการทั้ง 6 ประการข้างต้นแล้ว จะเห็นว่าขอทานยังไม่เข้าลักษณะเป็นการกระทำที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่ากระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น เพราะคนไทยส่วนมากยังให้อภัยและขอรับการประกอบอาชีพขอทานได้ เนื่องจากคนไทยมีความเห็นอกเห็นใจ ชีวีสงสาร และมักมองว่าขอทานมิได้เกิดจากความสมัครใจของตนเอง แต่เพราะความยากจนแร้นแค้น ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจบีบบังคับ

<sup>6</sup> เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยามพรีนติ้ง. หน้า 4 – 5.

นอกจากนี้ หากมีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับขอทานซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ย่อมจะเกินขีดความสามารถของรัฐที่จะต้องใช้พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามและรัฐยังต้องรับภาระในการเลี้ยงดูขอทานจำนวนมากอีกด้วย มาตรการที่เหมาะสมจึงควรเป็นการสงเคราะห์คนขอทานให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดในสังคมได้ มิใช่การใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาที่มุ่งจะลงโทษขอทานเท่านั้น การขอทานโดยทั่วไปไม่ควรจะถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาแต่เพื่อคุ้มครองประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอันเป็นประโยชน์สาธารณะที่สำคัญยิ่งกว่าสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนคือขอทาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้การขอทานเป็นความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้การขอทานเป็นความผิดนั้น ควรจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการด้วย แต่หากเป็นกรณีบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากขอทาน จะเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนวุ่นวาย และความเสียหายต่อสังคม และคนไทยส่วนมากเห็นว่าการกระทำดังกล่าวละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สมควรต้องถูกปราบปรามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ นอกจากนี้ การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากขอทาน จะทำให้เกิดความคุ้มค่าในแง่ของการปราบปรามผู้กระทำความผิด และไม่เป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกินขีดความสามารถ เพราะไม่สามารถที่จะใช้มาตรการอื่นมาแก้ไขปัญหามานานแล้วนี้ได้

การขอทาน อาจทำได้ด้วยหลายวิธีการ ไม่ว่าจะเป็นการขอทานด้วยตนเอง หรือขอทานโดยการอาศัยบุคคลอื่น หรือใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการขอทานก็ได้ทั้งสิ้น

- 1) ขอทานด้วยตนเอง หมายถึง ขอทานนั้นกระทำการขอทาน โดยลำพัง เพื่อให้ผู้บริจาคเกิดความสงสาร เวทนา และยอมจะบริจาคเงินหรือสิ่งของให้
- 2) ขอทานโดยอาศัยเด็กเป็นเครื่องมือ หมายถึง ขอทานนั้นกระทำการขอทาน โดยใช้เด็ก เพื่อให้ผู้บริจาคเกิดความสงสาร เวทนาเด็ก และยอมจะบริจาคเงินหรือสิ่งของให้
- 3) ขอทานโดยใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ หมายถึง ขอทานนั้นกระทำการขอทาน โดยใช้สัตว์ เพื่อให้ผู้บริจาคเกิดความ สงสาร เวทนาสัตว์ และยอมจะบริจาคเงินหรือสิ่งของให้
- 4) แก้งขอทาน กลุ่มบุคคลที่แสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจจากการนำบุคคลอื่นมาขอทาน ไม่ว่าจะเกิดจากความสมัครใจของขอทานหรือไม่ก็ตาม

#### 2.1.5 สาเหตุของการขอทาน

อาจจะจำแนกสาเหตุของคนเข้าสู่ขบวนการขอทานได้ดังต่อไปนี้ คือ

- ก) สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ มาจากความล้มเหลวในการ ประกอบอาชีพ ความยากจน และรายได้จากการขอทานมีอัตราค่อนข้างสูงในแต่ละวัน เมื่อ เปรียบเทียบกับการประกอบอาชีพอื่น

ข) สาเหตุทางด้านสังคม มาจากครอบครัวแตกแยก ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู มีปัญหาความประพฤติ ถูกล่อลวงให้ทำการขอลาน ถูกบังคับให้ทำการ ขอลาน รวมถึงการย้ายถิ่นตามฤดูกาล และเป็นอาชีพหลักของครอบครัว สาเหตุที่ถูกบังคับหรือถูกล่อลวงให้ทำการขอลาน และถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขอลานเนื่องจากไม่มีพยานหลักฐานที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขอลานจากผู้แสวงหาประโยชน์ทำให้การของคนขอลานที่ถูกจับส่งสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่จะเฝ้าปากคำต่อเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ ว่ามาขอลานโดยสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับหรือถูกขู่เชิญให้มาทำการขอลาน หรือมิฉะนั้นก็ไม่ยอมรับว่าเป็นขอลาน มานั่ง อยู่ข้างถนน แล้วถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตัวมา ทำให้สถิติในการจับกุมคนขอลานที่ถูกบังคับ หรือถูกล่อลวงหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขอลานจากผู้แสวงหาประโยชน์เป็นตัวเลขที่ไม่ ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง

ค) สาเหตุทางด้านสุขภาพอนามัย คือ ผู้ที่มีปัญหาความพิการ ทางร่างกาย พิการทางสมอง พิการทางจิตใจ เจ็บป่วยเรื้อรังและอ่อนแอ เนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้ประกอบอาชีพเช่นเดียว กับคนปกติ และเห็นว่าสภาพร่างกายและความนิกรของตนเอื้ออำนวยให้คนทั่วไปเกิดความสงสารและให้ทาน ได้ง่าย ปัญหาสุขภาพ เช่น คนวิกลจริต คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือเป็นคนป่วย ด้วยโรคต่างๆ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือเป็นที่รังเกียจแก่คนทั่วไป และอาจเห็นว่าปัญหา สุขภาพดังกล่าวจะทำให้คนทั่วไปเกิดความสงสารได้ง่าย ประกอบกับต้องขอลานเพื่อหารายได้มาจุนเจือ ตัวเองและครอบครัว นอกจากนี้ ในอีกแง่มุมหนึ่งสาเหตุของการขอลานมาจากการที่รัฐไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลประชาชนให้อยู่ดีกินดีได้อย่างเสมอภาค ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชาชนในชนชั้นต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาขอลาน

## 2.2 ความเป็นมาของการขอลาน และผู้แสวงหาประโยชน์จากขอลาน

### 2.2.1 ความเป็นมาของขอลานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอลาน

ในสังคมไทยการให้ทานเป็นกลไกของชุมชนเพื่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบปัญหาความยากจนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข และมองว่าคนขอลานเป็นมนุษย์ปุถุชนที่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน แต่เนื่องจากบุคคลขาด โอกาสในทางสังคม ทำให้ต้องประสบความเดือดร้อนรูปแบบการขอลานเป็นการกระทำของปัจเจกชนกล่าวคือ เป็นการกระทำของแต่ละบุคคลที่ทำการขอลานหาเลี้ยงชีพและเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเนื่องจากปัญหาความยากจน ปรากฏว่ามีบุคคลเป็นจำนวนมากเข้ามาขอลานอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยเฉพาะในสถานที่ที่มีการจัดงานเทศกาล ทำให้เกิดการกีดขวางและสร้างความรำคาญให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ ส่งผลเสื่อมเสียต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีของชาติ แม้รัฐบาลจะได้ตรา

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “การควบคุมการขอทาน” แต่การขอทานมิได้เป็นหนทางเพื่อความอยู่รอดสำหรับผู้ที่ยอดเยี่ย โอกาสแต่เพียงกลุ่มเดียว แต่การขอทานได้มีการพัฒนาจากรูปแบบการขอทานอาชีพมาเป็นรูปแบบขององค์กรจนกลายเป็นธุรกิจการขอทาน มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้อยู่เบื้องหลังที่คอยแสวงหาผลประโยชน์โดยผู้แสวงหาประโยชน์จากการขอทานจะเป็นตัวกลางในการนำเด็ก คนชรา คนพิการ หรือคนไร้ที่พึ่งทั้งในประเทศและต่างประเทศไปทำการขอทานในเมืองใหญ่ ๆ หรือในสถานที่ที่จัดงานเทศกาลเป็นการกระทำที่ทำลายอำนาจของกฎหมาย อีกทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านี้ยังเป็นบุคคลที่มีส่วนในการทำให้เกิดคนขอทานมากยิ่งขึ้นและเป็นปัญหาของสังคมอย่างมากนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ จึงได้มีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการแก้ไขปัญหาคคนขอทานขึ้นเพื่อลดปัญหาคคนขอทานที่มากขึ้นและป้องกันกลุ่มบุคคลที่ต้องการหาประโยชน์จากขอทาน

### 2.2.2 แนวทางการลงโทษผู้ทำการขอทานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอทาน

ปัจจุบันจำนวนขอทานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ เพราะคนขอทานมักจะขอทานบริเวณที่มีคนอยู่พลุกพล่าน และเป็นบริเวณที่มีการค้าหรือเศรษฐกิจดี ประกอบกับจำนวนขอทานที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดธุรกิจขอทานขึ้นนอกจากนี้รัฐยังมองเห็นถึงความร้ายแรงของปัญหาขอทานว่าจะกระทบถึงระบบเศรษฐกิจ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และมีแนวความคิดว่าขอทานอาจก่อให้เกิดอาชญากรรมตามมาภายหลังได้ รัฐจึงต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต และเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและจัดระเบียบสังคมเสีย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ในส่วนของการกำหนดโทษที่จะลงแก่ขอทาน ได้กำหนดไว้เพียงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในมาตรา 19 ซึ่งโทษดังกล่าวเป็นเพียงลหุโทษ ไม่สามารถลดจำนวนคนขอทานที่มีมากขึ้นในปัจจุบันได้ แต่ชี้ให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าไม่ได้มุ่งประสงค์ที่จะลงโทษขอทานเพียงแค่ประสงค์ให้ขอทานเป็นทางนำไปสู่การดำเนินคดีอาญากับผู้ค้ามนุษย์หรือผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากขอทานเท่านั้น เนื่องจากอาชีพขอทานสามารถหารายได้ได้ดี อาชีพขอทานจึงกลายเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งโดยจะมีคนบางกลุ่มที่แสวงหาประโยชน์จากการเอาบุคคลอื่นมาเป็นขอทาน เรียกธุรกิจลักษณะนี้ว่าแก๊งขอทานมีทั้งกรณีที่เกิดจากความสมัครใจขอครอบครัวคนขอทานนั่นเอง และมีทั้งที่เกิดจากความไม่สมัครใจ ในปัจจุบันสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป มีความเหลื่อมล้ำของรายได้เนื่องจากการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ขอทานจึงมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาเริ่มลุกลามใหญ่โต และเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมาจนกระทั่งปัจจุบันเกิดเป็นธุรกิจขอทาน รัฐบาลเห็นความสำคัญของปัญหาขอทาน และมุ่งจะลงโทษบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จาก

การขอทาน จึงได้กำหนดให้ผู้ที่แสวงหาประโยชน์จากขอทานมีความผิด แต่มิได้รวมถึงกรณีแสวงหาประโยชน์จากขอทานที่เป็นเด็กไว้ในพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2559 ไว้ด้วย นั้น จึงเห็นควรให้เพิ่มการแสวงหาประโยชน์จากขอทานที่เป็นเด็กไว้ด้วย ในมาตรา 22 ให้ครอบคลุมถึงกรณีแสวงหาประโยชน์จากขอทานที่เป็นเด็ก เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มักใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทาน

### 2.3 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ได้บัญญัติให้การขอทานนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันการขอทานมีการเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมที่ต่างออกไป จากขอทานที่มีลักษณะการขอทานเพื่อการยังชีพสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัว มีการพัฒนารูปแบบต่างๆ นำไปสู่ขบวนการขอทานในแบบของธุรกิจ ซึ่งกระทำเป็นขบวนการ โดยผู้ที่คอยอยู่เบื้องหลังที่คอยอำนวยความสะดวกให้ เช่น จัดยานพาหนะรับและส่งให้ มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นเงินซึ่งกันและกัน เป้าหมายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาสู่ขบวนการขอทานส่วนหนึ่งมาจากความสมัครใจของคนขอทานเอง และส่วนหนึ่งที่ไม่สมัครใจมาขอทาน เช่น มีการล่อลวง การบังคับ ชูเชื้อ การซื้อหรือการเช่าจากมารดา หรือการใช้กำลังประทุษร้ายต่อบุคคลที่อาจจะเป็เด็ก ผู้หญิง คนชรา และคนพิการหรือทุพพลภาพ เพื่อให้เข้ามาสู่ขบวนการการขอทานเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มขบวนการที่มีผู้ที่คอยอยู่เบื้องหลังโดยวิธีการที่เอาเปรียบเอารัดเอาเปรียบรวมถึงการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมที่คอยหาผลประโยชน์จากมนุษย์ด้วยกันเอง การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เพราะวาสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นจะต้องมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะมีอยู่ในสังคมได้สิ่งเดียวที่รับรองและบังคับได้นั้นก็คือ “กฎหมาย” ดังนั้นสิ่งที่รัฐจะต้องทำคือการบัญญัติกฎหมายและเพิ่มมาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่อาจถูกละเมิดสิทธิ ตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่คอยแสวงหาผลประโยชน์จากคนขอทาน

หากพิจารณาความหมายของคำว่า “สิทธิ” และคำว่า “เสรีภาพ” มีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

สิทธิ (Rights) เป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลที่ต้องปฏิบัติ เป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครอง รวมถึงหน้าที่ที่ไม่รบกวนสิทธิหรือดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง<sup>7</sup> กล่าวอีกนัยหนึ่ง คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการที่

<sup>7</sup> หยุด แสงอุทัย, (2535). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก. หน้า 224.

เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เป็นอำนาจกฎหมายที่รับรองให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน<sup>8</sup>

เสรีภาพ (liberty) เป็นความอิสระของมนุษย์ที่จะกระทำการหรือเว้นกระทำการ 10 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเงื่อนไขของบุคคลที่ไม่ขึ้นต่อผู้หนึ่งผู้ใดและเป็นอำนาจหรือมีอำนาจที่จะกระทำหรือไม่ก็ได้<sup>11</sup> กล่าวโดยสรุป เสรีภาพเป็นการกำหนดตนเอง ซึ่งบุคคลสามารถเลือกได้ด้วยตนเองที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการด้วยตนเองก็ได้<sup>12</sup>

ความแตกต่างระหว่าง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “สิทธิ” เป็นอำนาจที่ต้องใช้ในความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่นในการตัดสินใจกระทำการหรือไม่กระทำการ ส่วน “เสรีภาพ” เป็นสิ่งที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเองโดยปราศจากการแทรกแซงการครอบงำจากบุคคลอื่นในการที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างไร

### 2.3.1 สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

มาตรา 25 บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชน ย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

<sup>8</sup> วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 25.

<sup>9</sup> สุรรัตน์ ประจันปัจจนิก. (2554). *สิทธิ เสรีภาพ: หลักทั่วไป*. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง หน่วยที่ 1-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 5-8.

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 28 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายการจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิต หรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้”

### 2.3.2 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 34 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชนการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรหรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 38 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์”

ส่วนการเนรเทศถูกบัญญัติไว้ในอีกมาตราหนึ่ง คือ มาตรา 39 การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ การถอนสัญชาติของบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้

### 2.3.3 เสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นการตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะ เป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้าวก่ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา”

#### 2.3.4 สิทธิได้รับบริการสาธารณสุข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 47 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 48 วรรคสอง

บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เสรีภาพ ศีลธรรม และครอบครัว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

### 2.3.5 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 34 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น”

อย่างไรก็ตาม สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมิใช่สิทธิเด็ดขาดที่ไม่สามารถจำกัดได้เลย กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ในบางกรณี หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540<sup>10</sup>

มาตรา 29 บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

<sup>10</sup> คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตการนิเทศการนิเทศ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

### 2.3.6 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเด็ก

เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เด็กคือทรัพยากรอันล้ำค่าของประเทศในการที่พัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนในอนาคต บุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ถูกนำมาเป็นขอรานในปัจจุบันคือ เด็กและเยาวชน สาเหตุหลักคือความยากจน การถูกทอดทิ้ง ปัญหาทางด้านครอบครัว และขาดโอกาสทางการศึกษา รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติสิทธิของเด็กไว้โดยมีนโยบายให้ความคุ้มครองและการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาและสิทธิอื่น ๆ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษา ดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาที่พึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับ การศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตามความถนัดของตน

มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้ ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำ การดังกล่าว

## 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาล อันเป็นหน้าที่สำคัญและหน้าที่หลักของกรมราชทัณฑ์ เป็นวัฒนธรรมทางเนติธรรมของแต่ละชนชาติ อันมีเป็นลักษณะรูปแบบวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนาและกฎระเบียบทางสังคมของประเทศนั้นๆ อันถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเรียกว่า การลงโทษ (Punishment) เช่น โทษจำคุก เพื่อลงโทษและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลนั้น ซึ่งการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการตัดออกจากสังคมชั่วขณะ ซึ่งโทษจำคุกอาจทดแทนด้วยทางเลือกอื่นได้ เช่น แทนการคุมขังความประพฤติ อันเป็นทางเลือกที่ชอบด้วยกฎหมายแทนการลงโทษ และเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดตามหลักแนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษ แต่การลงโทษหรือการใช้โทษทางอาญานั้น จำเป็นต้องมีข้อจำกัด กล่าวคือ ไม่ควรที่จะนำกฎหมายอาญา มาใช้เพื่อลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากภัย ตัวอย่างเช่น ในมาตรา 11 A 2 ของร่างประมวลกฎหมายอาญา สหรัรัฐ ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

“วัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายนี้ก็เพื่อที่จะเสริมสร้างความยุติธรรมขึ้นในระบบ สหรัรัฐทั้งมวล เพื่อที่ประเทศชาติและประชาชนจะได้มีความอบอุ่นใจในการรักษาไว้ซึ่งชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์อื่นๆ

ประมวลกฎหมายนี้ มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและคงไว้ซึ่งระบบแห่งคุณธรรมของมหาชนและการปฏิบัติได้ตอบของมหาชน โดยการลงโทษทัณฑ์อันเหมาะสม

ประมวลกฎหมายนี้ มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงของบุคคลทั้งปวง โดยการป้องปราม โดยวิธีแข็งต่อสังคมให้เห็นถึงความผิดต่างๆ ว่ามีอะไรบ้าง และโทษทัณฑ์ที่ได้กำหนดไว้โดยตัวบทกฎหมายมีอยู่อย่างไร และเมื่อวิธีการนี้ใช้ไม่ได้ผล ก็จะใช้วิธีแก้ไขผู้กระทำความผิด หรือการทำให้ผู้กระทำความผิดนั้น ไม่สามารถที่จะกระทำผิดต่อไปได้ โดยวิธีการอันไม่ควร”

ดังนั้นหากจะทำให้ประมวลกฎหมายอาญาประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย จะต้องเข้าใจถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ 3 ประเภท กล่าวคือ การแก้แค้นตอบแทน การชู้ทการบ(ป้อมปราม) และทฤษฎีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด<sup>11</sup>

#### 2.4.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory) เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่ถือว่าแก้แค้นที่สุดอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุผลของการทดแทนซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดที่จะแก้แค้นของผู้ที่ถูกประทุษร้าย ความต้องการของบุคคลในอันจะกระทำการทดแทนแก่ผู้ที่ทำให้ความเสียหายให้แก่ตนนั้นเป็นของเข้าใจได้ง่าย แต่การที่สังคมเข้ารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนนี้ เนื่องจากเหตุใด ยังไม่เป็นที่ทราบแน่นอนชัดเจน แต่เนื่องจากคำอธิบายที่เชื่อถือกันโดยทั่วไปก็คือ สังคมเห็นว่าสมาชิกต้องให้มีการทดแทนและสังคมอาจจะบังคับความต้องการดังกล่าวของสมาชิกได้โดยสังคมเข้าจัดทำเสียเอง ซึ่งจะเป็นระเบียบเรียบร้อยดีกว่าปล่อยให้สมาชิกจัดการเอาเอง ความคิดที่จะมาสนับสนุนทฤษฎีทดแทนนี้นั้นมีมาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว แต่เพิ่งมาปรากฏชัดและมีการให้เหตุผลโดยวางหลักเกณฑ์อย่างสมบูรณ์ในสมัยของ Kant และ Hegel

คานท์ (Kant) ให้เหตุผลว่า “การที่จะลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้นก็เพราะเพื่อรักษาความยุติธรรมเอาไว้ ความยุติธรรมที่ถูกละเมิดจะต้องได้รับการทดแทน ซึ่งถ้าหากว่าความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ถูกทำลายลงชีวิตของความเป็นมนุษย์จะไม่มีคุณค่า ฉะนั้นการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นสิ่งที่สมควรแล้วที่จะได้รับ ถ้าละเว้นไม่ลงโทษผู้กระทำผิดก็เสมือนว่ากำลังให้ความร่วมมือกันฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของความยุติธรรมด้วย” โดย คานท์ (Kant) ถือหลักนี้อย่างเข้มงวด ซึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือ Philosophy of Law ว่า “จะใช้การลงโทษเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นไม่ได้ ไม่ว่าจะเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ถูกลงโทษเอง หรือแก่สังคมเป็นส่วนร่วมก็ตาม การลงโทษในทุกกรณีจะต้องเนื่องมาจากเหตุว่า บุคคลที่ถูกลงโทษได้กระทำความผิดอาญาเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเป็นการไม่บังคับที่จะปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งเพียงเพื่อจะเป็นเครื่องมือให้บังเกิดผลแก่บุคคลอื่น ทุกคนมีสิทธิในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ในอันจะไม่ถูกปฏิบัติเช่นนั้น”

ส่วน เฮกเกิล (Hegel) ให้เหตุผลว่า “เหตุที่จะลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้น ก็เพราะเพื่อให้สาสมเพื่อนำเอาความถูกต้องกลับคืนมา การปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องคือการกระทำผิด ฉะนั้นการลงโทษจึงเป็นปฏิกริยาของสังคมที่ไม่เห็นด้วยกับการปฏิเสธสิ่งที่ถูกต้องนี้ ดังนั้น การลงโทษจึงเป็น

<sup>11</sup> ลาวัลย์ หอนพรัตน์. (2553). *กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาขั้นสูง*. เอกสารการสอนชุดวิชา 41716 หน่วยที่ 1-7 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 7-23.

สิ่งที่ผู้กระทำผิดสมควรที่จะได้รับเนื่องจากเพราะการกระทำผิด” นอกจากนี้ Hegel ยังยอมให้นำสิ่งอื่นนอกจากความผิดของการกระทำเข้ามาพิจารณาในการกำหนดโทษด้วย หากปรากฏว่าเมื่อใดปรากฏว่าเป็นการยุติธรรมที่จะต้องมีการลงโทษ

การลงโทษที่ชอบตามหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อทดแทนความผิด (Retributive Theory) จะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์สำคัญต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการ ดังนี้

1) การลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดเท่านั้น การที่จะลงโทษแก่บุคคลใด บุคคลนั้นจะต้องกระทำความผิดและความผิดได้เกิดขึ้นก่อน จึงจะทำให้มีตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษพอสรุปได้ว่า การจะลงโทษบุคคลใด เงื่อนไขที่สำคัญก็คือบุคคลนั้นจะต้องกระทำความผิดก่อนถึงจะลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดได้

2) การลงโทษโดยไม่มีข้อยกเว้นสำหรับผู้กระทำความผิดทุกคน ตามหลักทฤษฎีนี้มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม ผู้ที่ละเมิดกฎเกณฑ์แห่งความยุติธรรมจะต้องถูกลงโทษเหมือนกันทุก ๆ คน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครก็ตาม แม้ถึงว่าการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมก็ตาม

3) สัดส่วนการลงโทษต้องมีความเหมาะสมกับความผิด ตามหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อความสาสมกับความผิดที่ได้กระทำลงไป กล่าวคือ การลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องมีความสาสม และมีความหนักเบา สัดส่วนเท่าๆกับความผิดที่ได้กระทำอย่างไรก็ตาม อาจมีข้อยกเว้นจากหลักทฤษฎีดังกล่าว 2 กรณี กล่าวคือ กรณีที่การลงโทษสูงกว่าความเสียหายที่ผู้กระทำก่อนนั้นสามารถกระทำได้ในกรณีของการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคม เพื่อปกป้องสังคมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น และกรณีที่สอง คือจำนวนโทษที่ได้รับอาจต่ำกว่าสัดส่วนของความผิด ซึ่งในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีโอกาสที่จะกระทำผิดนั้นอีก ฉะนั้น ผู้ที่กระทำความผิดจะได้รับการลดโทษหรือการลงโทษ และให้อยู่ภายใต้เงื่อนไข เช่น การคุมประพฤติ อาจมีปัญหว่าแล้วจะถือหลักใดมาพิจารณาว่าโทษจำนวนใดจึงจะได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความผิด แต่หากพิจารณาจำนวนโทษที่เหมาะสมกับความผิดหรือสัดส่วนของโทษอาจต้องพิจารณาจากสภาพปัญหา ความหนักเบาของความผิด เช่น ความร้ายแรงและความเสียหายของการกระทำและที่สำคัญคือผลกระทบต่อสังคมอันเกิดจากการกระทำนั้น

#### 2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งหรือแบบอรรถประโยชน์

ทฤษฎีการลงโทษ เพื่อข่มขู่ยับยั้งหรือแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ กล่าวคือ (1) เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำความผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษที่ได้ อันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นอีก (Incapacitation) (2) เพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำผิด

และการได้รับโทษจนไม่อยากกระทำผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ และเป็นการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีก

หลักการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งหรือแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) นักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิก ซึ่งมี ซีซาร์ เบ็คคาเรีย และเจเรมี เบนธัม เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์โดยมีหลักการเบื้องต้นว่า คนเรากระทำผิดโดยเจตนาและก่อนจะลงมือกระทำก็ได้พิจารณาใคร่ครวญแล้วจึงลงมือกระทำ เพราะฉะนั้นรัฐจึงควรออกกฎหมายกำหนดความผิดและโทษสำหรับความผิดนั้นไว้ให้ชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดที่อาจจะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงหลักการของความสุจริตและยุติธรรมและความเจ็บปวดทุกข์ทรมานเพื่อประกอบการพิจารณาในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อมีผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ โดยซีซาร์ เบ็คคาเรีย ให้เหตุผลที่ลงโทษว่า จะต้องมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) เพื่อความรวดเร็วในการลงโทษ (2) ความแน่นอนในการลงโทษ (3) เพื่อความเคร่งครัดหรือความรุนแรงในการลงโทษ โดยเหตุผลของการลงโทษก็เพื่อป้องกันโดยเหตุผล 3 ประการ คือ (1) ด้วยความกลัว (2) ด้วยพลังความกดดันของสังคม (3) การสร้างนิสัย

แนวคิดการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานว่า การกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะย้อนเวลากลับไปแก้ไขไม่ให้เกิดการกระทำนั้นเกิดขึ้นอีกได้ ตามแนวคิดนี้มองว่า สังคมควรจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งและป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดลักษณะนั้นเกิดขึ้นอีกโดยการใช้การลงโทษเป็นการทำให้บุคคลอื่นในสังคมกลัวเกรงโทษที่จะได้รับและไม่กล้ากระทำผิด โดยถือว่าเป็นการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่บุคคลในสังคมไปด้วย

เหตุในการลงโทษ ตามหลักทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทฤษฎีดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ทฤษฎีอรรถประโยชน์” (Utilitarian Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้น มิได้มุ่งถึงการลงโทษสิ่งที่ผู้นั้นกระทำมาแล้วในอดีต แต่เป็นการลงโทษเพื่อป้องกันการที่ผู้นั้นหรือบุคคลอื่นในสังคมจะกระทำความผิดขึ้นมาใหม่ การที่จะตัดสินว่าการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบหรือไม่ต้องดูจากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมโดยเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการลงโทษอันเป็นการกระทำที่เป็นความผิดจะมีความชอบธรรม ถ้าได้กระทำเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีหลักพิจารณาว่า “การกระทำนั้นก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดต่อคนจำนวนมากที่สุด” หรือไม่เพียงใด ถ้าใช่ก็ถือว่ามีความถูกต้องและชอบธรรม อย่างไรก็ตามความชอบธรรมของระบบการลงโทษจึงมิใช่การลงโทษที่รุนแรงดังเช่นในอดีต แต่หากเป็นวิธีการที่จะอยู่บนพื้นฐานของความมีมนุษยธรรม

กล่าวโดยสรุป มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษตามทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง แบ่งออกได้ 2 ประการ กล่าวคือ

1) การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะหรือป้องกันโดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้กระทำความผิดซ้ำ หรือเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ

2) เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไปหรือป้องกันโดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปได้เห็นหรือรับทราบเพื่อผลของการข่มขู่บุคคลทั่วไป หรือเป็นการป้องกันทั่วไป

ดังนั้น ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งเป็นการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ไม่ให้ผู้กระทำความผิดหันไปกระทำความผิดซ้ำอีก และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ป้องกันหรือข่มขู่ยับยั้งมิให้บุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่าง และเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม

#### 2.4.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

แนวคิดในการลงโทษตามทฤษฎีเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักคิดว่า “สิ่งใดก็ตามที่สามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่ และควรนำมาใช้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกันมีนิสัยใจคอแตกต่างกัน เราจึงต้องใช้วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการแบบใดจึงจะเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดมากที่สุด”

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดถือเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดทางเพศที่กระทำต่อบุตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นปรัชญาที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูที่เน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษและสนับสนุนวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคล ตลอดจนชี้ให้เห็นว่าอาชญากรรมเป็นผลของความบกพร่องที่มีมาแต่กำเนิดความไม่สมดุลทางอารมณ์ความผิดปกติทางจิตแรงกดดันฝ่ายต่ำ ความขัดแย้งระหว่างอีโกและซูเปอร์อีโก หรือผลของการให้การศึกษาอบรมในทางที่ผิด ตามปรัชญานี้วิธีการแก้ไขที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์จะถูกนำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อลดอาชญากรรมในอนาคต ทฤษฎีนี้มีความมุ่งหมายเพียงเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำความผิดมาแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะให้มีผลถึงบุคคลอื่นโดยตรง ซึ่งตามวิธีการทฤษฎีนี้กล่าวคือ นอกจากจะพยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำความผิดมาแล้วเกิดความประสงค์ที่จะยับยั้งไม่กระทำความผิดซ้ำอีกแล้ว ยังจะต้องทำให้ผู้เกิดความสามารถที่จะยับยั้งเช่นนั้นอีกด้วย<sup>12</sup>

<sup>12</sup> สุพจน์ สุโรจน์. (2545). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*. เอกสารการสอนบุคลากร 33435 หน่วยที่ 8 -15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. หน้า 141-143, 145-146.

หลักการลงโทษตามทฤษฎีเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีหลักการที่สำคัญ ซึ่งควรปฏิบัติ 5 ประการ มีรายละเอียดดังนี้

1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา

2) ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุก การลงโทษจำคุกในระยะที่สั้นนั้น ไม่สามารถบรรลุประสงค์ของการฟื้นฟูได้ เนื่องจากการลงโทษจำคุกระยะสั้นนั้นจะทำให้ผู้ที่กระทำผิดที่ถูกลงโทษนั้นกลายเป็นผู้ร้ายอย่างถาวร เนื่องจากการผ่านการจำคุกมาแล้ว กลายเป็นคนติดคุก และในขณะที่อยู่ในคุกก็ได้เรียนรู้ถึงวิธีการพฤติกรรมต่างๆภายในคุก อย่างไรก็ตามมีวิธีการอย่างอื่นที่สามารถนำมาทดแทนในการใช้ลงโทษจำคุกในระยะสั้นได้ เช่น การกักขังแทนค่าปรับ การรอกการลงโทษหรือการกำหนดโทษ และการคุมความประพฤติ

3) การลงโทษมีความเหมาะสมกับการกระทำผิดเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาจากความหนักเบาของการลงโทษและระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขหรือตัดแปลงผู้กระทำผิด

4) ผู้กระทำผิดแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมดีเหมือนเดิมแล้ว ให้หยุดการลงโทษ เพราะเห็นว่าผู้กระทำผิดได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นสามารถแก้ไขตนเองได้ดี จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแล้วก็ไม่สมควรที่จะไปลงโทษอีกต่อไป ควรที่จะระงับการลงโทษ เช่น การพักการลงโทษ (Parole)

5) การปรับปรุงแก้ไขการลงโทษในระหว่างที่มีการคุมขัง จากแนวคิดทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยมิวัตถุประสงค์จะให้คนทำผิดได้กลับคืนสู่สังคมหรือครอบครัวโดยสามารถยืนอยู่ได้ในสังคมโดยไม่ถูกตราหน้าว่าเป็นคนขี้คุก ไม่มีงานทำ จำเป็นต้องหาวิธีการต่างๆ นานา เพื่อช่วยเหลือเขาให้มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ สร้างอาชีพให้กับตนเอง และที่สำคัญสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ โดยไม่ตกเป็นภาระของสังคมหรือกลับไปสร้างความเดือนร้อนหรือก่ออาชญากรรมได้อีก ดังนั้น ในระหว่างถูกจำคุก ควรให้มีการฝึกอาชีพเสริม ให้มีความรู้ที่ตรงต่อความรู้ความสามารถที่เขามีอยู่ ควรมีอาชีพที่หลากหลาย มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชีพเฉพาะเพื่อให้ความรู้ที่จำต้องนำไปใช้หลังจากพ้นโทษจำคุก เพื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคม และเพื่อให้ตนเองอยู่ในสังคมได้ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว โดยไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

วัตถุประสงค์ของการลงโทษที่กล่าวมาบางกรณีก็ขัดแย้งกันและแต่ละวัตถุประสงค์ก็มีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป ดังนั้น การลงโทษจะมุ่งเพื่อวัตถุประสงค์ประการใดประการหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ การลงโทษจึงต้องพิจารณาความมุ่งหมายหลายประการประกอบกัน การ

ลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขตัวผู้กระทำความผิดเป็นแนวทางการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีและสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันในสังคมได้ พระราชบัญญัติควบคุมการขอลาน พ.ศ. 2559 ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้เพียง 2 ประการ ได้แก่ โทษจำคุก และโทษปรับ จึงเห็นขอลานไม่ใช่ความผิดอาญาหรืออาชญากรรมร้ายแรงโดยตรง แต่เป็นเพียงสาเหตุหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การกระทำความผิดอาญาหรืออาชญากรรมได้ในภายหลังเท่านั้น

## 2.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา

หลักพื้นฐานในเรื่องการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้ให้คำนิยามของกฎหมายอาญาไว้ว่า “กฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งกฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่บัญญัติห้ามมิให้มีการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือบังคับให้มีการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามจะต้องได้รับโทษ”<sup>13</sup>

### 2.5.1 ทฤษฎีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของเฮร์เบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L.

Packer)

ผู้เขียนหนังสือเรื่อง The limits of the Criminal Sanction หลักการที่ควรกำหนดให้กระทำนั้นเป็นความผิดอาญา มีหลัก 6 ประการดังต่อไปนี้<sup>14</sup>

1) การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น

2) ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่าง ๆ

3) การถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป

4) หากเป็นความผิดอาญาแล้ว จะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

5) การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำความผิดดังกล่าวจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

<sup>13</sup> เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 1.

<sup>14</sup> เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 6. หน้า 4 - 5.

6) ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างสมเหตุสมผลอื่น ๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

### 2.5.2 ทฤษฎีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของลอน แอล. ฟูลเลอร์ (Lon L. Fuller)

มิได้ใช้คำว่า “หลักนิติธรรม” โดยตรง แต่อธิบายที่เขาพยายามพูดต่อสิ่งที่ป็นเงื่อนไขของการดำรงอยู่ของ “ระบบกฎหมาย (System of Law) แสดงนัยเช่นเดียวกับการกล่าวถึงหลักนิติธรรมที่เน้นเรื่องรูปแบบที่เป็นทางการหรือกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ชอบธรรม Fuller เชื่อว่าความพยายามที่จะสร้างและดำรงไว้ซึ่ง “ระบบแห่งกฎหมาย” ขึ้นอยู่กับการหลีกเลี่ยงความผิดพลาดอย่างน้อย 8 ประการกล่าวคือ

- 1) การไม่ยึดถือกฎหมายโดยสิ้นเชิง
- 2) ไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่กฎหมายที่จะให้ผู้คนปฏิบัติ
- 3) การตรากฎหมายย้อนหลัง
- 4) ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย
- 5) การตรากฎหมายที่ขัดแย้งกัน
- 6) การตรากฎหมายที่พ้นวิสัยต่อการปฏิบัติ
- 7) การเปลี่ยนแปลงกฎหมายบ่อยเกินไป
- 8) ความไม่กลมกลืนระหว่างกฎหมายที่ประกาศใช้และการบริหารในความเป็นจริง

จะเห็นได้ว่าขอทานยังไม่เข้าลักษณะเป็นการกระทำที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่า กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น เพราะคนไทยส่วนมากยังให้อภัยและยอมรับการประกอบอาชีพขอทานได้ เนื่องจากคนในสังคมไทยมีความเห็นอกเห็นใจ ซื่อสัตย์ และมักมองว่าขอทานมิได้เกิดจากความสมัครใจของตนเอง แต่เพราะความยากจนแร้นแค้น ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจบีบบังคับนอกจากนี้ หากมีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับขอทานซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ย่อมจะเกินขีดความสามารถของรัฐที่จะต้องใช้พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามและรัฐยังต้องรับภาระในการเลี้ยงดูขอทานจำนวนมากอีกด้วย มาตรการที่เหมาะสมจึงควรเป็นการสงเคราะห์คนขอทานให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดในสังคมได้ มิใช่การใช้มาตรการทางกฎหมายอาญาที่มุ่งจะลงโทษขอทานเท่านั้น การขอทานโดยทั่วไปไม่ควรถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาแต่เพื่อคุ้มครองประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอันเป็นประโยชน์สาธารณะที่สำคัญยิ่งกว่าสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนคือขอทาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้การขอทานเป็นความผิดทางอาญา อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า การกำหนดให้การขอทานเป็นความผิดนั้น ควรจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขบางประการด้วย เช่น เงื่อนไขเรื่องเวลาห้ามขอทานใน

เวลากลางคืน หรือเงื่อนไขเรื่องสถานที่ เช่น ห้ามขอตานบริเวณที่จอดรถประจำทางเป็นต้นแต่หากเป็นกรณีบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากขอตาน จะเห็นว่ากรกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนวุ่นวาย และความเสียหายต่อสังคม และคนไทยส่วนมากเห็นว่าการกระทำดังกล่าวละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สมควรต้องถูกปราบปรามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ นอกจากนี้ การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากขอตาน จะทำให้เกิดความคุ้มค่าในแง่ของการปราบปรามผู้กระทำความผิด และไม่เป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกินขีดความสามารถ เพราะไม่สามารถที่จะใช้มาตรการอื่นมาแก้ไขปัญหของบุคคลเหล่านี้ได้

## 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ทำการขอตานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอตาน

จากสถานการณ์คนขอตานในประเทศไทยโดยในรอบหลายปีที่ผ่านมา สถานการณ์ยังคงมีรุนแรงขึ้นในทุกระดับเฉกเช่นในสถานการณ์ในปัจจุบัน ถือได้ว่าคนขอตานยังคงเป็นต้นเหตุของปัญหาในระดับต่างๆของประเทศชนิดหนึ่ง เช่น ปัญหาการค้ำมนุษย์ ปัญหาการค้ำประเวณี ปัญหาการลักพาเด็ก และยังคงก้าวล่วงล้ำไปถึงปัญหาครอบครัว เป็นต้น การชักจูง ล่อลวง การบังคับขู่เข็ญ กลยุทธ์ ต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วแต่นำไปสู่การเป็นขอตานทั้งสิ้น สมควรที่จะต้องได้รับการแก้ไขและฟื้นฟู ควบคู่ไปกับการปราบปรามกับผู้แสวงหาประโยชน์จากคนขอตาน

### 2.6.1 ขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ทำการขอตานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอตาน

การใช้โทษทางอาญานั้นไม่ควรที่จะนำมาใช้ในวงกว้างโดยไม่มีข้อจำกัดเลย และที่สำคัญไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์เพียงบางประการ หรือนำมาใช้ในบางสถานการณ์ที่ไม่มีความเหมาะสม และควรคำนึงว่าการลงโทษทางอาญานั้นจะต้องได้ประโยชน์ที่มากพอเมื่อเทียบความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยต้องคำนึงด้วยว่าการใช้กฎหมายอาญาในการลงโทษจะต้องเกิดผลประโยชน์กับสังคมโดยรวมด้วย โดยหากจะพิจารณาถึงวิวัฒนาการของหลักเกณฑ์ข้อจำกัดการใช้กฎหมายอาญาเช่นว่านี้ ซึ่งมีวิวัฒนาการทั้งในด้านของเนื้อหาและรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้<sup>15</sup>

1) กฎหมายอาญานั้นไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้ามที่มีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บุคคลเชื่อฟัง และผลของการไม่เชื่อฟัง ก็คือผลร้ายในทางแก้แค้นตอบแทนเท่านั้น แต่ลำพังข้อห้ามนั่นเอง

<sup>15</sup> อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2548). *ทฤษฎีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 51 – 53.

ปราศจากอรรถประโยชน์ที่เป็นแก่นสาร จากหลักเกณฑ์อรรถประโยชน์นิยม ของซีซาร์เบคคาร์เรีย นักอาชญาศาสตร์ ได้มองในเรื่องของการลงโทษว่า ทำอย่างไรจึงจะได้ผลประโยชน์มาจากการลงโทษนั้น พบว่าเบคคาร์เรีย เคยยื่นข้อเสนอไว้เมื่อครั้งนั้นว่า “การป้องกันอาชญากรรมย่อมดีกว่า การลงโทษผู้กระทำผิด สิ่งนี้ควรเป็นเป้าหมายอุดมคติของการออกกฎหมายที่ดี” ข้อเสนอของเบคคาร์เรียข้อนี้เป็นข้อสรุปที่นักอรรถประโยชน์นิยมยึดมั่นตามแบบอย่าง

2) กฎหมายอาญานั้น ไม่ควรนำมาใช้เพื่อลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัย เป็นหลักเกณฑ์ที่เบนธัมในฐานะที่เป็นผู้นำของฝ่ายอรรถประโยชน์นิยมได้ขยายเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ของการจำกัดตามแบบของเบคคาร์เรียขึ้นในเวลาต่อมา และบรรยายไว้ในหนังสือเรื่องหลักเกณฑ์แห่งศีลธรรมและการนิติบัญญัติเบื้องต้น(ค.ศ. 1789) โดยหลักเกณฑ์ฉบับปรับปรุงของเบนธัมประการนี้ หมายความว่า การใช้กฎหมายอาญาลงโทษการกระทำที่มีได้มีความชั่วร้ายอยู่ในตัวแล้วย่อมถือได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่หลักเกณฑ์ข้อนี้ยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญอยู่ เพราะเหตุที่ว่าได้ก่อปัญหาที่จะต้องติดตามมาว่า แล้วจะตัดสินได้อย่างไรและใช้อะไรเป็นตัวตัดสินว่าพฤติกรรมเช่นนั้น มีพิษภัยหรือยัง

3) กฎหมายอาญาไม่ควรใช้เพื่อเป็นวิธีการที่นำไปสู่จุดประสงค์ที่สามารถทำให้บรรลุถึงจุดประสงค์เช่นเดียวกันนั้นได้ด้วยวิธีการอื่นที่ทำให้เกิดความทุกข์เวทนาน้อยกว่า เป็นข้อเสนอฉบับปรับปรุงใหม่ของเบนธัมครั้งที่สอง โดยตัวอย่างของหลักเกณฑ์นี้คือ ถ้าเราสามารถจะตัดเดือนบุคคลไม่ให้กระทำผิดได้ แทนที่จะใช้วิธีการลงโทษเพื่อขู่ให้เขากลับแล้ว เราจะต้องใช้วิธีการตัดเดือน หลักเกณฑ์ของเบนธัมประการนี้มีข้อบกพร่องอยู่ เพราะว่าการป้องปรามนั้นแตกต่างไปจากการตัดเดือนเป็นอันมากแต่เราอาจเปลี่ยนคาพูดของเบนธัมให้ชัดเจนว่า ไม่ควรใช้กฎหมายอาญา ถ้ามีวิธีการอื่นที่สามารถลดจำนวนครั้งของการกระทำที่เป็นปัญหานั้นลงมาได้เท่าเทียมกัน หรือเกือบที่จะเท่าเทียมกัน โดยการไม่ใช้กฎหมายอาญา และก่อให้เกิดความทุกข์เวทนาน้อยกว่าการใช้กฎหมายอาญา

4) ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดน้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ ในกรณีเช่นนี้เมื่อณาผลได้และผลเสียมาซึ่งน้ำหนักดูแล้ว จะเห็นว่าการลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นได้ประโยชน์น้อยกว่า อันเป็นข้อเสนอปรับปรุงล่าสุดของเบนธัม โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อเสนอของเบนธัมประการนี้ก็คือ เราไม่สามารถจะวัดได้ว่าผลร้ายอันเกิดจากการกระทำผิดและผลร้ายอันเกิดจากการลงโทษนั้นประการใดจะมากกว่ากันและผลร้ายที่จะนามาวัดนั้นยังเกิดต่อบุคคลที่แตกต่างกันไปอีกด้วย ตามตัวอย่างของข้อเสนอนี้ เช่น ในกรณีที่กฎหมายต้องการห้ามมิให้มีการค้าประเวณีเพราะขัดต่อศีลธรรม แต่ถ้าเราพิจารณาปรากฏว่าผลเสียที่ได้รับเนื่องจากการค้าประเวณีนั้นมีมากมายเหลือเกินกว่าผลร้ายที่เกิดจากการละเมิดศีลธรรมนั้น เบนธัมก็จะเสนอ

ให้ยกเลิกกฎหมายโสเภณีเสีย ข้อบกพร่องที่สำคัญคือ บุคคลทั้งหลายนั้นมิจิตใจแตกต่างกันและถ้าเราจะถามบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่า ในระหว่างความชั่วร้ายสองประการนั้น เขาจะเลือกเอาความชั่วร้ายชนิดไหนที่ตามความนึกคิดของเขาแล้ว คิดว่าชั่วร้ายน้อยกว่า คาดอบของบุคคลก็คงจะแตกต่างกันออกไปมากมาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะขอให้บุคคลเลือกระหว่างความชั่วร้ายสองประการที่ไม่อาจเปรียบเทียบกันได้แล้ว ข้อเสนอข้อนี้จะมีข้อบกพร่องอยู่มาก ซึ่งวอลท์เกอร์กล่าวไว้ว่า ถ้าเบนธัมมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน อาจให้คางาคัดความของหลักเกณฑ์นี้ใหม่ว่า กฎหมายอาญาไม่ควรรวมเอาไว้ซึ่งข้อห้าม ซึ่งทำให้เกิดผลพลอยได้ อันอาจเกิดผลร้ายมากกว่าพฤติกรรมที่กฎหมายอาญาต้องการจะจำกัด

5) กฎหมายอาญาไม่ควรนำมาใช้เพื่อจุดประสงค์ที่จะบังคับให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตนเอง เป็นข้อเสนอของมิลล์โดยมิลล์นั้นยึดหลักว่าอิสรภาพของบุคคลย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด แม้ว่าการกระทำของบุคคลจะผิดศีลธรรมหรือไม่ก็ตามแต่ถ้าการกระทำนั้นมิได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่น เว้นแต่ตัวผู้กระทำเองแล้ว รัฐไม่ควรที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยว มิลล์นั้นมิได้คำนึงถึงเลยว่าการกระทำดังกล่าวจะถือว่าผิดศีลธรรมหรือไม่ถึงแม้ว่ากรณีจะไม่ถูกต้องกับความเชื่อทางศีลธรรมนักก็ตาม รัฐก็ยังไม่สมควรนำกฎหมายอาญามาเป็นเครื่องมือ นักปฏิรูปในสายของมิลล์บางท่านยังกล่าวต่อไปอีกไกลกว่า บางครั้งสิ่งที่เรียกกันว่าผิดศีลธรรม ในขณะหนึ่งอาจไม่ผิดศีลธรรมในอีกขณะหนึ่งก็ได้ แต่มิลล์มิได้สนใจเรื่องศีลธรรมและไม่ถือว่าเป็นจุดสำคัญ แม้ว่าพฤติกรรมเช่นนั้นจะผิดศีลธรรมหรือไม่ กฎหมายก็ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ที่นิยมชมชอบกับความเห็นของมิลล์นี้มีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเศอังกฤษ แม้จะมีผู้โต้แย้งขึ้นมาว่า จริงอยู่การกระทำเช่นนั้นแม้จะก่อให้เกิดผลร้ายแก่ตัวผู้กระทำเอง แต่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเพราะการกระทำนั้นที่เรียกได้ว่าเป็นบุคคลอื่น ย่อมมีอยู่เสมออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น บุตร หลาน สามภริยา ผู้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลนั้นอยู่ และจะกลายเป็นภาระของสังคมนั้นในเวลาต่อไปมิลล์ก็จะตอบว่า ถ้าสังคมนั้นไม่สามารถอบรมสั่งสอนให้สมาชิกของตนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร เช่น ไม่ดื่มเหล้า เสพยาเสพติด เล่นการพนัน สังคมนั้นก็ไม่ควรแก้ไขความล้มเหลวของตนเอง ด้วยการลงโทษบุคคลเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ทั้งนี้ ข้อเสนอของมิลล์ ถือได้ว่าเป็นอุดมคติและสมบูรณ์แบบ หากว่าโบราณจนเกินไป ที่เป็นอุดมคติก็เพราะมิลล์เห็นว่าสังคมนั้นสามารถที่จะควบคุมและอบรมสั่งสอนเด็กให้เจริญเติบโตไปในทางที่ดีได้ ที่สมบูรณ์แบบก็เพราะหลักเกณฑ์นี้ถือว่า ถ้าได้มีการพยายามที่จะทำให้ดีด้วยวิธีการที่ดี และล้มเหลวเสียแล้ว ก็ไม่ควรให้มีการพยายามด้วยวิธีการอื่นอีก ที่ว่าล้มสมัยก็เพราะหลักเกณฑ์นี้มองข้ามไปว่า กฎหมายนั้นเป็นวิธีการ และอาจเป็นวิธีการเดียวเท่านั้นที่จะบังคับบุคคลที่คิดเหล้า ยาเสพติด หรือนักการพนัน ให้เข้ารับการรักษาพยาบาลหรือฝึกอบรมอาชีพ เป็นต้น

ประเด็นปัญหาคือ การประกอบอาชีพขอทาน หรือการกระทำของบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากขอทาน ควรถูกกำหนดให้เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาหรือไม่ การกำหนดให้ผู้ทำการขอทานนั้นเป็นความผิดอาญา เห็นว่าหากมีการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับคนขอทานซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ย่อมจะเกินขีดความสามารถของรัฐและการลงโทษจำคุกขอทาน ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปขอทานจึงมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมาจนกระทั่งปัจจุบันเกิดเป็นธุรกิจขอทาน รัฐบาลเห็นความสำคัญของปัญหาขอทาน และมุ่งจะลงโทษบุคคลที่แสวงหาประโยชน์จากการขอทาน จึงได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ทำการแสวงหาประโยชน์จากขอทาน เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดจากกลุ่มคนที่จะนำขอทานดังกล่าวมาหาประโยชน์เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งกับสังคมโดยรวม

#### 2.6.2 ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ทำการขอทานและผู้แสวงหาประโยชน์จากขอทาน

ความร้ายแรงของปัญหาขอทานกระทบถึงระบบเศรษฐกิจ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และมีแนวความคิดว่าขอทานอาจก่อให้เกิดอาชญากรรมตามมาภายหลังได้ รัฐจึงต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต แม้ว่าการขอทานไม่ใช่การกระทำที่เป็นความผิดใน แต่กฎหมายได้บัญญัติห้ามมิให้ทำการขอทาน เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ทั้งในส่วนของการกำหนดโทษที่จะลงแก่ขอทาน ที่กำหนดโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับนั้น ไม่สามารถลดจำนวนขอทานที่มีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันได้ จึงควรที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาค้นขอทานที่นับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาค้นขอทานที่มีเพิ่มมากขึ้นควรเน้นให้คนขอทานได้มีการเข้ารับการคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตแทนการจำคุก เพื่อเป็นการฝึกอาชีพ เพิ่มทักษะในการดำรงชีวิต ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ แทนการขอทาน

เนื่องจากอาชีพขอทานสามารถทำรายได้ดี อาชีพขอทานจึงกลายเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งโดยจะมีคนบางกลุ่มที่แสวงหาประโยชน์จากการเอาบุคคลอื่นมาเป็นขอทาน ทั้งกรณีที่เกิดจากความสมัครใจของครอบครัวคนขอทานนั่นเอง และมีทั้งที่เกิดจากความไม่สมัครใจ ในปัจจุบันสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปขอทานจึงมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาเริ่มลุกลามใหญ่โต ขัดกับหลักสากล ทำให้ประเทศไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในเวทีระดับโลก และเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมาจนกระทั่งปัจจุบันเกิดเป็นธุรกิจขอทาน จึงควรหาแนวทางในการแก้ไขปัญหากลุ่มคนที่ต้องการจะแสวงหาประโยชน์จากขอทานด้วย แม้ในปัจจุบันพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2559 ได้กำหนดโทษแก่ผู้แสวงหาประโยชน์จากขอทานไว้แล้ว แต่จากบทบัญญัติดังกล่าวมิได้

มีการกล่าวขึ้นการแสวงหาประโยชน์จากขอตานที่เป็นเด็ก จึงควรเพิ่มในส่วนการแสวงหา  
ประโยชน์จากขอตานเด็กไว้ด้วย